

• SZAKIRODALOM •

ritka harmóniában szerveztetnek meg, mely a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületének oly szép erénye s mely lehetővé teszi, hogy minden kiállításon azok a művészek szerepeljenek erősebb kollektívával, akik a kiszemelt országban nagyobb sikerre számíthatnak. Tudtuk, hogy a magyar rézkarcolóművészek ma igen előkelő helyet foglalnak el a világ vezető rézkarcoló nemzetei között, mégis különös örömmel regisztráltuk azt az átütő sikert, melyet elmúlt évi hollandiai kiállításukon arattak. Mert e siker nemcsak hivatalos és sajtósiker volt, hanem szak- és publikumsiker is. Tisztában vagyunk azokkal a nagy erényekkel, melyekkel rézkarcolóművészeink rendelkeznek, ismerjük a lendületnek és egyéniségnek varázsát, de ez a siker Rembrandt hazájában, a sikernek ez a mértéke mégis meglepő volt.

Most a holland grafikusművészek viszonyozták a magyar látogatást és kiállítást rendeztek a Nemzeti Szalon újjászületett, izléses termeiben és ez a kiállítás egyben az elmúlt évi hollandiai magyar siker magyarázata is lett.

Mint a kiállítás katalógusának bevezető soraiból is olvashatjuk, a grafika a 19. században Hollandiában csak a festőművészet kísérő jelensége volt. A 17. század dicsőséges korától kezdve a grafikai művészetek hanyatlottak Hollandiában és a 19. század utolsó szakában is csak néhány nagy nevet találunk: Vincent van Gogh, mint grafikus vendég, Isäc Israels és főként a nagymester J. B. Jongkind. Technikai tökéletesség dolgában külön kiemelést érdemel Prof. Pieter Dupont, ki az amsterdami akadémián a grafika tanára. A legegényibb a mesterek közül N. Eekman, kinek néhány fametszete előtt csak csodálatunknak adhatunk kifejezést. G. Victor Apphons Röling igen finom állatkarcai, W. Jacob Rozendaal ötletes naptár-illusztráció sorozata, Hubert Levigne egy fantáziája, Harmen Meurs „Le retour“ című korzikai rajza, J. Franken PZN. fametszetei, Maurits Cornelis Escher némileg Gáborjáni Szabó Kálmánnal rokon olaszországi fametszetei és kőrajzai, Debora G. Duyvis „Ut fata trahunt“ című érdekes metszete, Hubert Bekman linoleummetszeteinek felsorolásával távolról sem írjuk le mindazokat a neveket, kiket felsorolni érdemes, de néhány kiemelkedőbb egyéniségre rámutattunk. És ezen a ponton érkezünk el a magyar grafikusok nagy hollandi sikeréhez.

Mert ez a kiállítás megmutatta, hogy a holland grafika teljes birtokában van annak a tökéletes t e c h n i k a i felkészültségnek, mely öröksége. Ez a technikai tudás talán az angolok kivételével másutt sehol sem lelhető fel ily nagy mértékben, vagy ha fel is lelhető, nem ilyen hangsúlyozott. Ez a technikai tudás itt inkább teher, mint érdem. Itt a technikai tudás oly dominál, annyira emlékeztet a tradíciókra, hogy mintegy uniformizálólag hat és a nem legerősebb egyéniségeknél teljesen kiöli az egyéniséget.

A kiállítás szép nívót jelentett, de a technikai tökéletesség csodálatán túl bizonyos egyhangúságot is. A magyar rézkarcolóművészek — a technikai ismeretek birtokában, de e tradíciók nyúge nélkül — sokkal egyénibbet, változatosabbat és tartalmasabbat alkotnak. R.

A MAGYARSÁG NÉPRAJZA. Sajtó alá rendezte Cz a k ó E l e m é r. Első kötet: A magyarság tárgyi néprajza. Írta: B á t k y Z s i g m o n d, Gy ö r f f y I s t v á n és V i s k i K á r o l y. Budapest, 1933. 1235 ábrával és egy térképpel. 436 oldal. Népművészet és iparművészet a legközelebbi rokonok s éppen azért a művészet minden egyes barátja — legyen az akár alkotó művész, avagy a műalkotásoknak szerény bámulója — kitörő örömmel s a legteljesebb elismeréssel fogadhatja csak ezt a vállalkozást. Régóta nem volt a magyar tudományos életnek ily nagyjelentőségű eseménye, mint a Magyarság Néprajzának megindulása. A magyar művészettörténeti irodalomban pedig egyenesen korszakos jelentőségű.

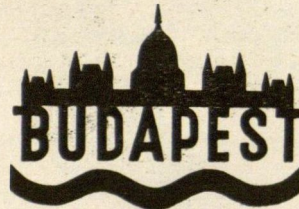
A magyar művészet csodálatos erkölcsi és szellemi értékeit jelentik népünk ethnographiai kincsei, mert a magyar nép művészeti tevékenysége több tekintetben egy teljesen zárt, a legnemzetibb motívumokból kialakított s népünk romlatlan lelkéből fakadt művészet. Éppen ezért a magyar nép ősi, tiszta formaérzékével, józan színhasználatával, keresetlen rajz-, vonal- és kompozíció megoldásával a népművészeti termékeit sokszor a költészet magasságába tudta emelni.

E csodálatos kincseknek a nagyközönség elé való tárására a magyar néprajzi kutatók legjelesebbjei fogtak össze. Mindegyikük már több évtizede nagy-sikerű és általánosan elismert tekintélyű tudósa szakmájának. Így valóban az arra reátermettekől kapjuk meg csodálatos magyar népünk ethnographiai sajátosságainak a leírását és a magyarázatát.

E nagyjelentőségű kiadvány előállítására az Egyetemi Nyomda vállalkozott s az a szerencsés személyi azonosság, mely a nyomda vezetője és a Magyar Néprajzi Társulat másodelnöke között fennáll, teszi lehetővé, hogy e mű nyomdai előállítása a mai kor teljes technikai lehetőségeivel készüljön. A rajzos és fényképes illusztrációk mellett a színes táblák egész sora teszi még teljesebbé és pompásabbá e kiadványt.

A városba szorult lakosságnak a nép egyszerű fiaitól való sajnálatos elszakadása, pusztuló árva népünknek eliparizálódása és elszegényedése miatt ethnographiai kincseink és érdekességeink hanyatlásba mentek. Veszendő népünk páratlan kincseit mentik át számunkra s ezzel mintegy második honfoglalást végeznek a Magyarság Néprajzának tudós és teljes európai felkészültséggel rendelkező írói.

Az öt kötetre tervezett mű első része a táplálkozás, a bútorzat, a fűtés, a világítás, a mesterkedés és a

Budapest Székesfőv.
szignetpályázatáról.
Dallos Hanna terve.

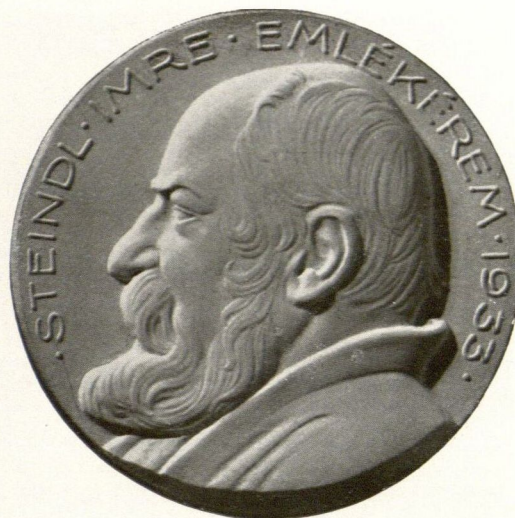
Az O. M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításáról. Basilides Barna festőművész dekoratív festményei. — Von der Weihnachtsausstellung der Landesgesellschaft für Kunstgewerbe. Dekorative Malereien des Künstlers B. Basilides. — From the Xmas exhibition of the Hungarian Society of Applied Art. Decorative paintings by the painter B. Basilides.

Az O. M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításáról. Basilides Barna dekoratív festményei. — Von der Weihnachtsausstellung der Landesgesellschaft für Kunstgewerbe. Dekorative Malereien des Künstlers B. Basilides. From the Xmas exhibition of the Hungarian Society of Applied Art. Decorative paintings by the painter B. Basilides.

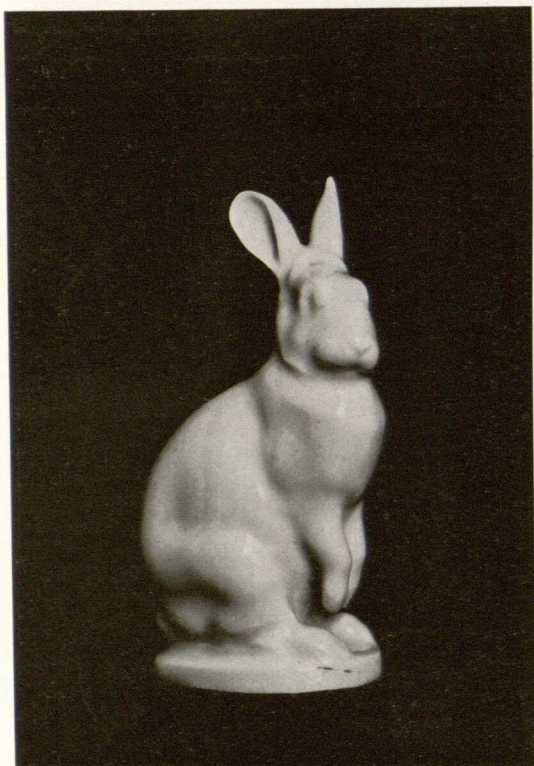

Az O. M. Iparművészeti Társulat
karácsonyi kiállításáról. Basilides Barna festőművész dekoratív festményei. — Von der Weihnachtsaus-
stellung der Landesgesellschaft für Kunstgewerbe. Dekorative Malereien des Künstlers B. Basilides. — From the
Xmas exhibition of the Hungarian Society of Applied Art. Decorative paintings by the painter B. Basilides.

Fent balra és jobbra: A Steindl Céh emlékérmé.
Berán Lajos műve. Lent: Bölény. Hiesz Géza (Párizs) üvegszobra. — Oben links und rechts: Erinnerungs-
plakette der Zunft Steindl. L. Beráns Werk. Unten: Auerochs. Glassfigur von G. Hiesz — Left and right
above: Memorial plaquette of the Steindl-Guild, by L. Berán. Below: Bison. Glass statue by G. Hiesz.

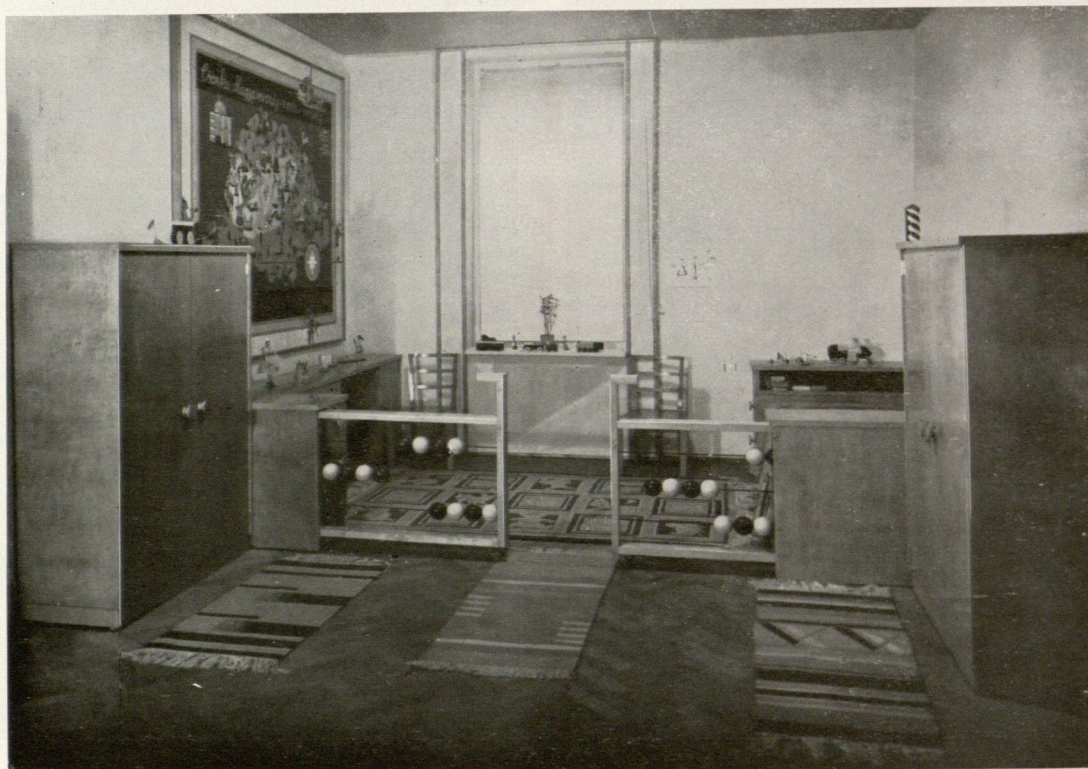
Fent balra és jobbra : Vincze Pál plakettjei. Lent balra és jobbra : Sinkó András porcellánszobrocskái.
 — Oben links und rechts: Plakette von P. Vincze. Unten links und rechts: A. Sinkós Porcellanfiguren.
 — Left and rights above: Plaquettes by P. Vincze. Left and right below: China figures by A. Sinkó.

A Székesfővárosi Iparrajziskola karácsonyi kiállításáról. Fent: Uriszoba. Tervezte Devecska Ferenc tanár. Lent: Hallrészlet. Tervezte Kórody György tanár. — Von der Weihnachtsausstellung der Hauptstädtischen Gewerbezeichenschule. Oben: Herrenzimmer. Entwurf v. Prof. F. Devecska. Unten: Detail einer Hall. Entwurf v. Prof. G. Kórody. From the Christmas exhibition of the School of Design for Applied Art of the Capital Budapest. Above: Gentleman's sitting-room. Designed by professor F. Devecska. Below: Part of a hall. Designed by professor G. Kórody.

A Székesfehérvári Iparrajziskola karácsonyi kiállításáról.

Fent: Turistaszálló szobája. Tervezte Lakatos Arthúr tanár. Lent: Gyermekszoba. Tervezte Kórody György tanár. — Von der Weihnachtsausstellung der Hauptstädtischen Gewerbezeichenschule. Oben: Zimmer eines Touristenhotels. Entwurf von Prof. A. Lakatos. Unten: Kinderstube. Entwurf von Prof. G. Kórody. — From the Christmas exhibition of the School of Design for Applied Art of the Capital Budapest. Room in a Touristhotel. Designed by professor A. Lakatos. Below: Nursery. Designed by professor G. Kórody.

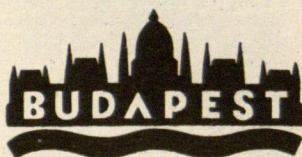
Fent balra és jobbra: Üvegablakok a Szondy-pincéből.
 Tervezte Haranghy Jenő, készítette Kopp Ferenc. Lent balra és jobbra: Részletek a Szondy-pincéből.
 Haranghy Jenő terve. — Oben links und rechts: Glasfenster aus dem Szondy-Keller. Von E. Haranghy. Unten links
 und rechts: Details aus dem Szondy-Keller. Von E. Haranghy. — Left and right above: Stained glass windows in the
 Szondy-cellar. Works by E. Haranghy. Left and right below: Parts of the Szondy-cellar. Designed by E. Haranghy.

viselet fejezetekre oszlik. A közölt adatok roppant gazdagságából is már kitűnik, hogy e mű nélkülözhetetlen mindazoknak, kik még csak a legesekélyebb kapcsolatban is állanak a művészettel.

A legnagyobb reményekkel és érdeklődéssel várjuk e nagyszabású és nagyjelentőségű vállalkozás további köteteit. Főleg azokat, melyek a magyar népies himzóművészet és a magyar keramikai emlékekről fognak beszámolni s azt, mely népünk művészetének egyéni sajátosságait s különöségeit igyekeznek egybe fogni és vázolni. MS.

SZÖNYI OTTÓ: RÉGI MAGYAR TEMPLOMOK.

A Műemlékek Országos Bizottsága és a Magyar Könyvbarátok kiadása. Elsőrendű, hézagpótló munkát végzett Szőnyi e könyv anyagának összegyűjtésével. Bár ő maga mondja művében, hogy e könyv nem tarthat számot a monográfia névre, mégis oly hatalmas, oly gazdag anyagot dolgozott fel, amelynek közkinccsé válása a magyar kultúr- és művészettörténetben igen nagy jelentőséggel bír. A Szent István korától körülbelül 1830-ig épült magyar templomokat ismerteti művében, a templom-építés és a templomépítéssel kapcsolatos művészeteknek is minden problémáját a legalaposabban taglalva. A templom minden korban egyik legerősebb létalapja volt a művészetek fejlődésének. Nemesak az egyházak áldoztak templomokra és a templomok berendezésével kapcsolatos művészetekre, nemesak az uralkodósztályok segítették elő létrejöttüket, hanem a polgárság, a nép is hozzájárult az egyházművészet kifejlődéséhez a maga fogadalmi adományaival. Szőnyi nemesak mint architektúrális kérdést dolgozta fel az általa összegyűjtött gazdag anyagot, hanem figyelemmel volt a templomok belső berendezésére és felszerelésére is. Az egyes stílusok kibontakozását, sőt az egyes templomok stílusbeli átalakulását történelmi és vallási beállításban is fontos szempontnak tekinti. A magyarság a külföldi nemzetekhez viszonyítva, aránylag későn kezdte el templomait építeni s bár külföldi alapokon indult el, idegen behatás alatt is eredeti formákat produkált. Szőnyi a templomépítésnél nagy gondot foglalkozik a fatemplomokkal és az erődtemplomokkal is. A kis magyar falusi templomok történetét, melyek az egyszerű nép szerény életlehetőségei között jöttek létre, annak erkölcsi és szellemi haladásáról tanubizonyságot téve, — különösen érdekes módon ismerteti. A bőséges képanyagot — melyben megtaláljuk Nagymagyarország minden számottevő műemlékét — a szerző szakszerű magyarázatokkal kíséri. A magyar művészettörténetre nézve nagy nyereség Szőnyi Ottónak ez a kitűnő, gondos és nagy szorgalommal összeállított könyve, amelynek elegáns és szép kiállítása a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda munkáját dicséri. H. L.

Budapest Székesfőv.
szignetpályázata.
Kaeszy Gyula terve.

Budapest Székesfőv.
szignetpályázata.
Nemes György terve.

ABETŰ DIADALA. Ez lehetne címe az előkelő „ARCHIV für Buchgewerbe und Gebrauchsgeschichte“ elmúlt évi utolsó kettős számának (1933. 11—12. sz.), mely „Rudolf Koch und sein Kreis“ címen teljes számát az Offenbacher betűvetőmesternek és körének szenteli.

Csodálatos végigtekinteni ezen a pályán, ennek eredményein és figyelni azt a térhódítást, melyet a betű, mindenkor a mű szellemének megfelelően, elért. A betűöntődék csodálatos felkészültségükkel és korhoz való alkalmazkodókészségükkel az utolsó évtizedekben a legteljesebb mértékben megfelelték minden kívánalomnak és hogy Rudolf Koch tervei után mindig új és új stílusú betűket készített az Offenbacher Klingspor-betűöntőde, ez csak természetes.

De ennél sokkal érdekesebb Koch és körének az a törekvése, hogy egy mechanizált korban újra divattá tegye az írott betűt. A szép könyv és írás szerelmesei, kiknek közel egyenlően fontos a mű tartalmának, szellemének és külső formájának harmóniája, készek áldozatok árán egyes verseket sőt egyes könyveket különleges stílusban megírni és e művek mestere, e kultusz egyik fő apostola Rudolf Koch és tanítványai.

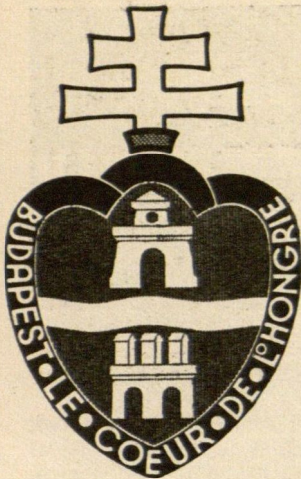
Nemesak kézzel írott diplomák, ólom- és fába metszett szövegek dús választékát találjuk itt a legkülönbözőbb stílusokban, de tisztára kézzel szőtt szöveggel mint dekorációval szőtt faliszőnyegeket, nagyjából templomi célra és ötvösmunkákat is, melyeket minden ornamentális dísznél szebben díszít a betű.

AZ „EMBER TRAGÉDIÁJA“ A SZÍNPADON.

(Írta: Németh Antal, Budapest Székesfőváros kiadása, 1933.) Különböző jubileumok szolgálatják Budapest Székesfővárosának az alkalmat, hogy mindenkor érdekes és indokolt kultúrhistoriai kiadványokkal lépjen a könyvkiadók sorába. Most, hogy ötven éve múlt, hogy az „Ember Tragédiája“ először került színre a Nemzeti Színházban, Németh Antal alapos, adatokkal dúsan megrakott munkáját adták ki, igen izléses nyomdai kiállításban. Túl a kötet statisztikai és katalógizáló értékén bennünket legjobban az illusztrációk érdekelnek, melyek a Tragédia színpadképeinek változását mutatják, különböző rendezők keze alatt.

A legeredetibb képek határozottan a szegedi szabadtéri előadás színpadtervei, Buday György munkái, melyek karakterisztikus vonalakkal és foltokkal kívánják az egyes képek helyét érzékelteni. Úgy Baja Benedek, mint Horváth János díszletei figyelmet érdemelnek, különösen a veronai Aréna színpadi beállítása.

Nem hagyhatjuk azonban szó nélkül, hogy a

Budapest Székesfőváros szignetpályázatáról.
Végh Gusztáv terve.

kötet illusztrációs anyaga aránylag igen szerény, sőt egyoldalú. Kizárólag festett díszletterveket látunk, de egyetlen fotográfia-reprodukción sem, mely bemutatná a Tragédia képeit a magyar színpadon különböző időpontokban, jeles rendezők beállításában. Ugyanaz a pontos regisztrálás, mely a szövegben megnyilvánul, elmaradt a képanyagban, mely pedig, ha párhuzamosan haladt volna a szöveggel, nagyban fokozta volna a mű értékét és egykori képeslapokból vagy a Nemzeti Színház képgyűjteményéből kis fáradsággal összeállítható lett volna.

R. K.

HATVAN ESZTENDŐ. 1873—1933. A Hungária-Nyomda R. T. kiadványa. Elegáns, tipográfiai szempontból is nagyon szépen kiállított kis könyv. Hatvan eredményes, szorgalmas munkával eltöltött esztendő rövid összefoglalását tartalmazza. Hatvan esztendővel ezelőtt alapította Bródy Zsigmond a Hungária Nyomdat a Neues Pester Journal kapcsán s a Hungária Nyomda azóta készült kiadványai ékesen bizonyítják, mennyire kinőtt akkori feladatköréből. — Bárczy István, Lyka Károly, Kner Imre, Mikszáth Kálmán és dr. Bródy Lajos kitűnő cikkeit a gondosan összeválogatott képanyag és K. Lukács Kató rajzai kitűnően illusztrálják. Szép nyomás és gondos kiállítás dícsérik még a Hungária Nyomdának ezt a művészi kiállítású kiadványát.

GEORGE BUDAY: BOOK OF BALLADS. Gyoma, 1933. A Szegedre menekült kolozsvári egyetemi hallgatók többirányú kulturális mozgalmak sorából legtöbbit köszönhetünk a tanyai kutatásainak, a néprajzi gyűjtéseiknek és a Fialok Művészeti Kollégiuma megalapításának. Évek hosszú sora óta folytatott munkálkodásokról és jeles tevékenységeikről több sikeres kiadványban számoltak be idáig. Kiadványukat a közönség mindenkor szívesen vette s csakhamar szeretetétbe fogadta. A hivatalos elismerés sem késett soká, mert a szegedi Havi Boldogasszony-búcsúról készült metszetsorozatukat a Bibliophil Társulat kitüntetésben is részesítette.

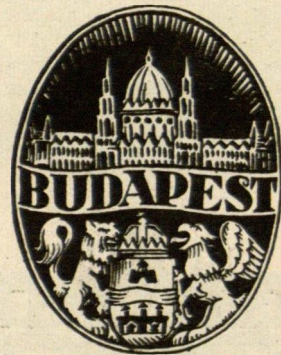
E sikerek ösztökölték a szegedi Fialok Művészeti Kollégiumát arra, hogy legjelesebb mesterüknek, Buday Györgynek eddigi működéséről és tevékenységéről nagyobb beszámolóban lépjen a közönség elé.

Buday György a Balladák Könyvében foglalta össze és adja művészetének szintézisét. Az angol nyelvű publikáció világosan elárulja, hogy beszámolója már nem csupán a magyar közönségnek szól, hanem az egyetemes művészet porondján is igyekszik azzal babérokat szerezni. Buday György művészetét jól ismerjük s becsüljük. Kis Kalendárium illusztrációi s könyvdíszei, fametszetei megragadták s megkapták a magyar műszeretők szívét, mert valóban bájosan és ügyesen tudja közvetíteni a magyar tanyavilág és alföldi népünk romantikáját, romlanságát, fájalmát és sokszor tragikus elesettségét. Ez a folklorisztikus zamat és levegő újszerűséget adott műveinek s ez nyitotta meg az olvasók és a művészetrajongók szívét. De most, midőn az alföldi magyarság naiv világánál tovább is igyekszik menni s nagyobb feladatokba vágja a fejszóját, — a nagyra való hivatottság mellett — látni, hogy fametsző művésze még nem véglegesen megoldott. Tömörkényi és Móra műveiből legnemzetibb kincseink közé soroljuk az alföldi tanyavilág Halbör Főrgeteg Jánosait és Vizenjáró Andrásait. Budaynál a magyar rög egyszerű fiai egész más ábrázolásban jelennek meg: révült, szomorú figurák, a művész szinte keresi a döbbenetést.

Buday nagy invenciójú művész, formakifejezései pazar gazdagságban nyilvánulnak meg. Kétségtelen, hogy szorgalmas munkával és továbbképzéssel művészeink jelesei sorába emelkedik.

• PÁLYÁZATOK •

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS SZIGNETPÁLYÁZATA. Ritkán nyílik alkalom fenntartás nélkül kedvezően írni pályázatokról, mert azok kírása egyrészt, eredménye másrészt rendszerint a legnagyobb esalódást okozza. Így tehát különös öröm Budapest Székesfőváros szignetpályázatával foglalkozni, mert ez a pályázat példaadó minden tekintetben. Ez a pályázat legékesebb bizonyítéka annak a gyakran hangoztatott ténynek, hogy zava-

Budapest Székesfőváros szignetpályázatáról.
Hj. Richter Aladár terve.